

Mary Heylema

Les 1 (60 min)

Benodigdheden

- digibord
- stevig A5-papier
- kleurpotloden
- stevig A4-papier
- lijm

1. Inleiding (10 min)

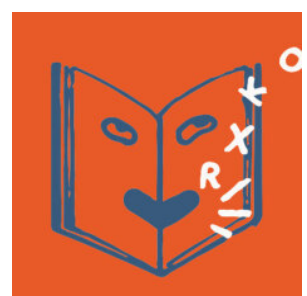
- Vertel de kinderen dat je zo het gedicht *Tekening* van Linda Voegesang gaat voorlezen. Vraag goed te luisteren wat ze er opvallend/bijzonder aan vinden. Lees rustig voor. Bespreek hun gedachten.
(Alle antwoorden zijn goed. Bijv. Ik vind het geheimzinnig, omdat iemand vertelt over wat je niet kunt zien. Of: Bij mij is mijn bed ook zo lekker warm en zacht. Of: Het is net of het bed een levende persoon is, omdat het op de 'ik' wacht.)
- Toon het gedicht op het digibord en lees het nog een keer voor. Vraag vooraf wat het volgens hen tot een gedicht maakt.
(Er zit rijm in: papier-hier, erachter-zacht- wacht.
Er worden weinig woorden gebruikt, maar toch zie je van alles voor je.
Als je naar de tekst kijkt, zie je dat er veel lege ruimte omheen is, de regels zijn kort.)

Tekening

Ik teken mijn huis
- dak, muur, raam –
met grijs potlood op papier.
Hier nog een deur
en daar de bel.
Maar dat daarachter
mijn kamer is
waarin mijn bed
(zo warm en zacht)
wacht tot ik weer
met de avond binnerval,
dat zie je niet.

Linda Voegesang

Uit: *Gewoon een droom*, Querido, 2017

2. Instructie (20 min)

- Vraag de kinderen om op een stevig A5-je hun kamer te tekenen met in ieder geval vier opvallende plekken en/of dingen die het echt tot hun kamer maken.
Geef eventueel voorbeelden (*Bijv. muizengaatje bij plint, deur met poster, sokken onder bed, schelpenverzameling, medaille van sportwedstrijd*).
- Vraag hun deze vier plekken/dingen onder elkaar op een kladje te schrijven.
- Vertel dat dichters hun zinnen vaak kort en compact houden.
Linda Vogelesang had bijvoorbeeld i.p.v. 'mijn huis' ook kunnen schrijven:
'in ons oude huis aan de hobbelige weg'.
Of i.p.v. 'hier nog een deur: 'hier nog een brede, houten deur met groen luikje en brievenbus die openstaat'.
- Zeg dat dichters vaak een ster zijn in schrappen. Doorstrepen dus.
'Schrijven is schrappen' is een bekende schrijversuitspraak.
Schrijf het volgende op het (digi)bord; 'Mijn sokken liggen onder het bed.'
- Vraag de kinderen wat er allemaal weg zou kunnen als het om een korte beschrijving gaat.
Doe het voor op het bord. (*Bijv. het werkwoord kan weg. Dan krijg je: Mijn sokken liggen onder het bed. Maar het kan nog korter: Mijn sokken onder het bed. En dan nog korter: sokken onder het bed.*)
- Vraag wat er zo gebeurt met de taal, met de woorden?
(*Bijv. Er komt een soort ritme in. Of: het klinkt actief. Of: Je leest nu het belangrijkste, dat wat er echt toe doet.*)

3. Verwerking (20 min)

- Vertel de kinderen dat ze een gedicht gaan maken (zonder rijm!) over hun kamer met behulp van de dingen op hun kladje. Het begint met 'Mijn kamer'.
Vraag om zoveel mogelijk te schrappen, om minimaal drie plekken/dingen te kiezen van hun lijstje en er één of twee passende afsluitende regel(s) bij te bedenken. Iets dat echt weergeeft dat het om hun kamer gaat.
(*Bijv. allemaal van mij. Of: de beste kamer van de wereld. Of: drie keer kloppen voor je binnenkomt!*)
Dit schrijven ze op een nieuw kladje.
- Laat hen schuiven met hun regels, net zolang tot het voor hun gevoel het beste klinkt en er 'ritme in de taal' komt.
(*Bijv. de regels worden steeds iets langer of juist steeds iets korter.*)
Daarna schrijven ze het gedicht in het net onderaan op een staand stevig A4'tje.
Het blaadje met hun getekende kamer plakken ze erboven.
Laat ze goed op de lay-out letten: lege ruimte om de regels en ook als een soort lijstje lege ruimte rondom hun tekening.
- Loop rond en begeleid daar waar nodig. Let op het schrappen en op de afsluitende regel(s).

Extra

- De kinderen tekenen op een staand A4'tje de gevel van hun huis, ze bevestigen het met twee extra vouwlijpjes aan een van de zijden bovenop het beschreven en beplakte A4'tje.
Zo kan de gevel dicht en open en kan hun kamer geheim blijven, net als in het gedicht van Linda Vogelesang.

Voorbeeldgedicht

Mijn kamer

goudvis op tafel
sokken onder bed

schelpen op vensterbank

3x kloppen voor je binnenkomt
in mijn geheime plek.

4. Genieten van elkaars producten en afsluiting (10 min)

- Bespreek met elkaar het gemaakte werk. Laat enkele kinderen hun gedicht voordragen, terwijl ze hun tekening laten zien. De rest van de klas mag vragen stellen n.a.v. tekening en gedicht. Waar zijn ze nieuwsgierig naar? Wat vinden ze knap 'compact' geschreven? Waar zit 'ritme in de taal'?

Les 2 middenbouw (60 min)

Benodigdheden

- digibord
- kladpapier
- pennen
- stevig A4-papier, gekleurd

1. Inleiding (10 min)

- Toon onderstaand gedicht op het digibord. Kinderen lezen het gedicht een aantal keren in zichzelf. Lees het gedicht zelf hardop voor of vraag dit aan een vrijwilliger.
- Stel de volgende vragen: Wat stel je je voor bij het woord 'tafelgroot'?
(*Zo groot als een jong kind dat tot de rand van de tafel komt*) Wie zijn hier met elkaar in gesprek?
(*Antwoord naar eigen inzicht. Bijv. een opa en zijn vragende kleinkind.*)
Wat is volgens jou met het huis in het gedicht gebeurd?
(*Bijv. Opa is verhuisd, maar in zijn fantasie is het huis verdwenen.*)
Of: Het is een soort magisch sprookje waarin alles kan gebeuren, zoals een huis dat in de grond wegzakt, maar er soms nog lijkt te zijn als de schoorsteen rookt.)
Denk je dat de 'ik' zijn/haar vroegere huis mist? (*Alle antwoorden goed, mits onderbouwd. Bijv. de ik doet alsof het er nog staat, dus hij/zij zal het huis wel missen.*)

Tafelgroot

Toen ik tafelgroot was als jij
stond op deze plek een huis.
Het had een schoorsteen
en grote groene luiken.

En toen?

Het zonk zonder
waarschuwing weg
in het weiland.

En toen?

Getjilp en gemekker.
Weidevogels streken neer en
geiten graasden het gras kort.

En toen?

Als je goed kijkt zie je
de schoorsteen nog roken.
Elke ochtend stijgen witte
wolken uit het gras omhoog.

Floor Tinga.

Extra

- Vraag wie het gedicht voor wil lezen, op de cursieve regels na. Deze regels worden door de rest van de klas gedaan.
- Vraag vooraf welke intonatie ze het beste bij het gedicht vinden passen.
(*Bijv. opgewekt, geheimzinnig, dreigend, als een nieuwsbericht.*)
Kunnen ze dat onderbouwen?
(*Bijv. geheimzinnig, omdat op onverklaarbare wijze het huis verdwenen is, terwijl het soms lijkt of het er nog steeds is.*)
- Draag met elkaar voor en bespreek hoe het ging met de intonatie.

2. Instructie (15 min)

- Je kunt het gedicht lezen als een magisch sprookje, maar hoe zou je de laatste vier regels ook kunnen zien?
(Als je goed kijkt zie je /de schoorsteen nog roken. /Elke ochtend stijgen witte /wolken uit het gras omhoog. /)
(Ochtendnevel stijgt uit de grond op.)
Vraag wie dit weersverschijnsel kent. (Bijv. De koeien in de wei 's ochtends lijken soms geen poten te hebben door de optrekkende nevel.)
- Inventariseer met elkaar meer van dit soort weersverschijnselen. Noteer het op het digibord (dauwdruppels, sneeuwvlokken, hagelstenen, mistflarden, zonnestralen, zwiependende storm).
- De kinderen gaan individueel of in tweetallen aan de slag. Ze bedenken bij drie of vier weersverschijnselen een situatie zoals die uit het gedicht 'Tafelgroot'. (Bijv. Het wolkt witte vlokken als mijn broer en ik een kussengevecht houden. Of: De knickers van mijn gewonnen potje roffelen als hagelstenen op de grond. Of: Als mijn moeder danst zwiepen de bomen om ons huis heen en weer. Of: Er blinken overal druppels in het gras als mijn zus weer eens liefdesverdriet heeft.)
- Zet het volgende op het digibord (of deel het werkblad uit, zie bijlage.):

Ons huis leeft.
's Ochtends ...
's Middags...
's Avonds ...
Ons huis leeft!

3. Verwerking (20 min)

- De kinderen maken nu hun eigen magisch-huis-gedicht met hun zelfbedachte opties op een kladje. Laat ze dit zo compact mogelijk noteren. Herinner de kinderen aan les 1 over schrijven en schrappen. Vraag hun zoveel mogelijk te schrappen, net zolang tot ze de kern overhouden.
- Laat ze elke zin over twee regels verdelen. Zo krijgt de tekst meer de lay-out van een gedicht.
- Laat de kinderen in twee- of viertallen uitwisselen en elkaar feedback geven. Kan er nog iets geschrapt? Waar kan het gedicht compacter? Of geheimzinniger?
- De kinderen stellen hun gedicht bij.
- De kinderen schrijven hun gedicht in het net op een gekleurd papier. Laat ze op de lay-out letten: genoeg lege ruimte rondom het gedicht en witregels tussendoor.

Extra

- De kinderen tekenen als een soort schilderijlijst rondom hun gedicht de bijbehorende weersverschijnselen.

Voorbeeld-gedicht

Ons huis leeft.
's Ochtends zweven witte sneeuwvlokken
door de lucht van ons kussengevecht.
's Middags speel ik harp
op de zonnestralen door ons raam.
's Avonds zweeft er mist
uit opa's pijp.
Ons huis leeft.

4. Genieten van elkaars producten en afsluiten (15 min)

- Elk kind oefent om zijn/haar gedicht voor te dragen. Welke intonatie past er het beste bij? Waar kan er worden vertraagd? Waar kan het juist sneller, luider of zachter?
- Plaats de kinderen in groepjes van vier. Om de beurt draagt elk kind zijn/haar gedicht voor. De rest van het groepje benoemt iets wat ze er bijzonder, goed gelukt of grappig aan vinden.
- Laat ze ook letten op herhaling, dit geeft ritme aan de tekst, een kenmerk van poëzie.

Bijlage werkblad

Ons huis leeft.

's Ochtends .....

.....

's Middags .....

.....

's Avonds .....

.....

Ons huis leeft!

Les 3 middenbouw (60 min)

Benodigdheden

- digibord
- kladpapier
- pennen
- stevig A4-papier, gekleurd

1. Inleiding (5 min)

- Bekijk samen nog een keer het gedicht *Tafelgroot* van Floor Tinga en/of lees het voor. Vertel: deze dichter neemt je mee naar een bijzondere wereld, die op het moment dat je het leest, even echt bestaat. Dichters kunnen dat soort dingen. Dat komt omdat ze veel verbeeldingskracht hebben en lenige hersenen.
- Vraag de kinderen waar zij aan denken bij 'lenige hersenen'. *(Alle antwoorden zijn goed, mits onderbouwd. Bijv. Een dichter denkt veel na over de woorden en hoe hij ze kan gebruiken. Door dit te oefenen krijgt hij als het ware spierballen in zijn hersenen en worden ze steeds soepeler.)*
- Vertel de kinderen dat zij dit vandaag ook gaan oefenen. Ze gaan associëren. Dat is als het ware van het ene naar het andere denk-springen in gedachten.

2. Instructie (15 min)

- Vraag de kinderen hun ogen bijna te sluiten. Houd een elektriciteitsnoer omhoog. *(Vraag de kinderen er door de kiertjes van hun ogen naar te kijken. Waar doet het snoer hen aan denken? En waar nog meer aan? Inventariseer zoveel mogelijk associaties op het (digi)bord (Bijv. springtouw, sliert spaghetti, touw, liaan in oerwoud, dropveter, lange haar).*
- Schrijf op het (digi)bord: Een snoer als een dropveter. Schrijf daaronder: Een snoer van dropveter. Vraag de kinderen het verschil tussen die twee zinnen te benoemen. *(In de eerste zin wordt een snoer met een dropveter vergeleken. In de tweede zin is het snoer een dropveter geworden.) Welke van de twee zinnen vinden ze extra grappig of bijzonder klinken? (De tweede. In het echt kan het niet, maar in je fantasie wel.)*
- Vraag de kinderen om alleen of in tweetallen op een kladje een lijstje aan te leggen van vijf á zes elementen/onderdelen waar hun huis uit bestaat *(Bijv. muren, dak, vloer, plafond, raam, deur, schoorsteen, dakpannen, bakstenen, planken).* Laat ze de woorden los onder elkaar schrijven.

3. Verwerking (30 min)

- Vertel de kinderen dat ze als een dichter gaan denken. Laat ze een van de woorden van hun lijstje kiezen en dit in gedachten voor zich zien. Waar doet hen dit aan denken? Doe eventueel de eerste gezamenlijk. (Bijvoorbeeld: bakstenen doen je denken aan... suikerklontjes.)
- De kinderen bedenken bij drie woorden van hun lijstje associaties. Elke associatie schrijven ze achter het bijbehorende uitgangswoord. Dit laten ze steeds voorafgaan door het woordje 'van'. (Bijv. dakpannen van koekjes)
- De kinderen gaan met deze lijstjes een gedicht over hun huis maken. Het mag een simpele opsomming zijn, maar voor de kinderen die al vrijer kunnen werken, mag het ook helemaal op hun manier. Zolang het maar een gedicht is.
- Herhaal kort waar je bij een gedicht op moet letten. Wie weet dat nog? (Schrijven én schrappen. Compact schrijven. Langere zin over meer regels verdelen. Zorg voor herhaling. Luister hoe de woorden klinken. Komt er een soort ritme in? Moeten er regels omgedraaid om het beter te laten klinken?)
- Tot slot bedenken de kinderen er nog een titel bij en schrijven ze hun gedicht in het net op een stevig gekleurd vel. (Let op lay-out!)

Extra

- Elk kind neemt een afdruk/kopie van een foto mee van de buitenkant van zijn/haar huis. Ze plakken deze bij hun gedicht. Laat ze goed op de lay-out letten.

Voorbeeldgedicht

Mijn mensenhuis

In het huis
met de schoorsteen van lange vinger
met de ramen van ogen
en de deur van een mond

woont een mens
en dat mens
ben ik.

4. Genieten van elkaars producten en afsluiting (10 min)

- Hang de gedichten op. Laat enkele kinderen (wie wil?) hun gedicht voorlezen. Laat de andere kinderen hun ogen sluiten: wat zien ze voor zich?
- Vraag wat lastig was bij het maken. En wat ze juist leuk vonden om te bedenken. Op welke vondst zijn ze het meest trots?